

**ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

**Συζήτηση του Προϋπολογισμού του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης
και Περιβάλλοντος για το έτος 2020**

στην Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού της Βουλής των Αντιπροσώπων

Πέμπτη 28 Νοεμβρίου 2019

Εισαγωγή

Το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος (ΥΓΑΑΠ) παρουσιάζει την Πρόταση Προϋπολογισμού για το 2020, η οποία αποσκοπεί στην υλοποίηση του οράματος που έχει θέσει για μια πιο πράσινη, καθαρή και αποδοτική οικονομία, καθώς και μια πιο ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία και αλιεία. Μέσα από έργα και δράσεις στους τομείς που υπηρετεί το Υπουργείο, επιδιώκεται η δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης και η ανάπτυξη των αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η αειφόρος διαχείριση των φυσικών μας πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος. Στις προσπάθειες μας αντιμετωπίζουμε μια σειρά από σημαντικές προκλήσεις, όπως είναι η ανάγκη για μεταρρύθμιση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργικής οικονομίας, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων και η ανάγκη για εντατικοποίηση των προσπαθειών σε τομείς όπως η διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων, η προστασία της φύσης, ο κίνδυνος δασικών πυρκαγιών και η προστασία και ευημερία των ζώων.

Οι προκλήσεις αυτές οδήγησαν στον σχεδιασμό και στην υιοθέτηση μιας σειράς νέων πολιτικών, οι οποίες συνοψίζονται στους εξής βασικούς Πυλώνες Πολιτικής:

1. Γεωργία – Αγροτική Ανάπτυξη

Μια σειρά από μεταρρυθμίσεις αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό του αγροτικού τομέα, τη βελτίωση της θέσης των απλών παραγωγών, την αναβάθμιση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών μέσα στις οποίες δραστηριοποιούνται οι αγρότες, την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια και η υγεία του καταναλωτή των αγροτικών προϊόντων. Από τις μεταρρυθμίσεις και δράσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ξεχωρίζουν:

- Η ουσιαστική συμβολή στη διαμόρφωση της νέας Κοινής Γεωργικής Πολιτικής μετά το 2020, κατά τρόπο που να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του κυπριακού αγροτικού τομέα και να εξυπηρετούνται οι κύπριοι αγρότες.
- Η αποτελεσματική υλοποίηση των δράσεων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και ιδιαίτερα της τελευταίας προκήρυξης του Επενδυτικού Προγράμματος 4.1.
- Η εφαρμογή της μεταρρύθμισης που ψηφίστηκε κατά το 2019 από τη Βουλή για το νέο Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνων.
- Η νομοθεσία για αντιμετώπιση Αθέμιτων Εμπορικών Πρακτικών στην αλυσίδα εφοδιασμού αγροτικών προϊόντων, η οποία αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή εντός του 2020.
- Η αναθεώρηση του «περί της Ρύθμισης της Λειτουργίας των Λαϊκών Αγορών Νόμου», που αναβαθμίζει τον ρόλο των απλών παραγωγών στη λειτουργία των Λαϊκών αγορών και αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή εντός του 2020.
- Η καθιέρωση του Σήματος Κυπριακού Προϊόντος σε αγροτικά προϊόντα που παράγονται στην Κύπρο, η οποία αποσκοπεί στο να αναδειχθεί η ταυτότητα και να αυξηθεί η αξία των κυπριακών προϊόντων. Η σχετική νομοθεσία αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή εντός του 2020.
- Η βελτίωση του Μητρώου Αγροτών, με τη διόρθωση των στρεβλώσεων που έχουν παρατηρηθεί κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής της.
- Η προώθηση της προστασίας κυπριακών παραδοσιακών προϊόντων ποιότητας ιδιαίτερα μέσα από την καθιέρωσή τους ως Προϊόντων Ονομαστικής Προέλευσης (ΠΟΠ) ή Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ).
- Η συνεχής προσπάθεια για προσαρμογή των καλλιεργειών στην κλιματική αλλαγή.
- Η αύξηση παραγωγής πρόβειου και αιγινού γάλακτος μέσα από ερευνητικά έργα και στοχευμένες επιδοτήσεις.
- Η ασφαλής και αειφόρος επαναχρησιμοποίηση του ανακυκλωμένου νερού στη γεωργία.
- Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στη γεωργία.
- Ο περιορισμός/ορθολογική χρήση των φυτοπροστατευτικών ουσιών στη γεωργία, και
- Ο περιορισμός/ορθολογική χρήση των αντιβιοτικών στην κτηνοτροφία.

2. Υδατική Πολιτική

Η υδατική πολιτική του Υπουργείου επικεντρώνεται κυρίως στην υλοποίηση των δράσεων της αναθεωρημένης Στρατηγικής για τη Διαχείριση των Υδάτων και Αντιμετώπιση της Ανομβρίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε και εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο κατά το 2019. Ανάμεσα στις κύριες επιδιώξεις της στρατηγικής, που αναμένεται να καλυφθούν από τον προϋπολογισμό του 2020, περιλαμβάνονται:

- Η ενίσχυση της παροχής νερού για ύδρευση και άρδευση μέσα από τη δημιουργία μιας σειράς σημαντικών έργων υποδομής (βλ. Παράρτημα Ι).
- Η αντιμετώπιση των προβλημάτων των Αρδευτικών Τμημάτων, μέσα από την υλοποίηση σχετικής απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου κατά το 2019.
- Η αποτελεσματική διαχείριση της ζήτησης του νερού μέσα από την αξιοποίηση της τηλεπισκόπησης για εντοπισμό διαρροών, καθώς και την εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών για την καταγραφή και διαχείριση των αρδευτικών δικτύων.

3. Περιβάλλον, Δάση, Βιοποικιλότητα

Στον τομέα του Περιβάλλοντος, βασική μας επιδίωξη είναι να βελτιωθούν όλες οι επιδόσεις της Κύπρου σε σχέση με τη διαχείριση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερες προκλήσεις αποτελούν η ορθολογική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας, η συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η διατήρηση της πλούσιας βιοποικιλότητας που διαθέτει η Κύπρος, η πρόληψη και αντιμετώπιση των πυρκαγιών σε φυσικά οικοσυστήματα και η αειφόρος διαχείριση των δασών. Μέσα στο 2020, αναμένεται να προωθηθούν:

- Η ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων μέσα από ένα σύνολο έργων και δράσεων που θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε πέντε άξονες: (i) Δημιουργία νέου θεσμικού πλαισίου με νομοθεσία που θα αποσκοπεί στη διαλογή στην πηγή και την υιοθέτηση προγράμματος τύπου «πληρώνω όσο πετώ», (ii) στήριξη των Τοπικών Αρχών για την εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου, (iii) δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφιστάμενων έργων υποδομής, (iv) ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, (v) διοικητική υποστήριξη του συστήματος διαχείρισης των αποβλήτων.
- Η ολοκλήρωση και έναρξη της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου για το Κλίμα και την Ενέργεια 2021-2030, το οποίο θα αποσκοπεί στην κάλυψη των στόχων που έχουν τεθεί από την ΕΕ για την Κύπρο, για αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

- Η υλοποίηση της πρωτοβουλίας της Κύπρου για συντονισμό των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.
- Η οριστικοποίηση και υλοποίηση του επικαιροποιημένου Σχεδίου για την Ερημοποίηση.
- Η υλοποίηση της Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα, η οποία αποτελεί κείμενο πολιτικής που περιλαμβάνει ένα σύνολο στοχευμένων μέτρων για τη διατήρηση και αειφόρο διαχείριση του βιολογικού πλούτου της Κύπρου.
- Η ολοκλήρωση και ορθολογική διαχείριση του Δικτύου Natura 2000 και η τήρηση όλων των δεσμεύσεων που έχει η Κύπρος έναντι της ΕΕ στα θέματα διαχείρισης της φύσης.
- Η εφαρμογή του Σχεδίου Αειφορικής Ανάπτυξης Εθνικού Δασικού Πάρκου Ακάμα, σε συνεννόηση και συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.
- Η απλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου και των διαδικασιών για την παραχώρηση περιβαλλοντικών εγκρίσεων – Single Permitting
- Η αναβάθμιση της δυνατότητας για αποτελεσματική προστασία των δασών από τις πυρκαγιές.
- Η αναβάθμιση των Αστικών Δασικών Πάρκων μέσα από την εφαρμογή των σχετικών σχεδίων δράσης που έχουν διαμορφωθεί.
- Η αναβάθμιση της λειτουργίας του Δασικού Κολλεγίου, μέσα από την αναγνώρισή του ως Σχολής Ανώτερης Εκπαίδευσης.

4. Ευημερία Ζώων

Μέσα στο 2020 αναμένεται να συνεχιστεί η εφαρμογή του ολοκληρωμένου πλαισίου που έχει διαμορφωθεί για την προστασία και την ευημερία των ζώων, μέσα από δράσεις που συνδέονται με την ενίσχυση του σχετικού θεσμικού πλαισίου, τη στήριξη των φιλοζωικών οργανώσεων και την εφαρμογή σχετικών δράσεων από τις Κτηνιατρικές Υπηρεσίες. Στο πλαίσιο αυτό αναμένεται να προωθηθούν τα ακόλουθα:

- Εκσυγχρονισμός και παρακολούθηση μιας σειράς νομοθεσιών για θέματα προστασίας και ευημερίας των ζώων.
- Οικονομική στήριξη φιλοζωικών οργανώσεων.
- Χορηγία για βελτίωση των ιδιωτικών καταφυγίων προστασίας των ζώων, για συμμόρφωση με τους νέους Κανονισμούς του 2019.
- Χορηγία για στήριξη των Τοπικών Αρχών για ίδρυση πέντε Επαρχιακών Καταφυγίων Ζώων.

- Ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω της διοργάνωσης ενημερωτικών και εκπαιδευτικών δράσεων.
- Συνέχιση του προγράμματος στείρωσης των γάτων και για το 2020.

5. Αλιεία και Θαλάσσιες Έρευνες

Οι δράσεις στον Τομέα της Αλιείας και των Θαλάσσιων Ερευνών που θα αναπτυχθούν εντός του 2020 υπηρετούν τον ευρύτερο στόχο της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας του αλιευτικού τομέα της Κύπρου, σε ένα καθαρό, υγιές και παραγωγικό θαλάσσιο περιβάλλον. Ανάμεσα στις μεταρρυθμίσεις και δράσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ξεχωρίζουν:

- Η ουσιαστική συμβολή στη διαμόρφωση της νέας Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής μετά το 2020, κατά τρόπο που να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του κυπριακού αλιευτικού τομέα και να εξυπηρετούνται οι κύπριοι αλιείς.
- Η πολυεπίπεδη στήριξη του αλιευτικού τομέα της Κύπρου μέσα από το Πρόγραμμα «Θάλασσα».
- Η δημιουργία νέων υποδομών για ενίσχυση της αλιείας (βλ. Παράρτημα Ι).
- Η κήρυξη νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.
- Η δημιουργία νέων και εμπλουτισμός υφιστάμενων τεχνητών υφάλων.
- Η υλοποίηση μέτρων από τις Τοπικές Ομάδες Δράσης για την αλιεία (αλιευτικός τουρισμός, μεταποίηση, εμπορία κ.ά.).
- Η χαρτογράφηση σημαντικών οικοτόπων και μελέτη βαθέων οικοσυστημάτων του υποθαλάσσιου όρους Ερατοσθένης.

6. Γεωλογία, Μετεωρολογία, Μεταλλεία

Ανάμεσα στις δράσεις που ξεχωρίζουν για το 2020 στους τομείς της προστασίας, διαχείρισης και ανάδειξης χώρων γεωλογικού πλούτου και γεωλογικής και μεταλλευτικής κληρονομιάς, της ορθολογικής διαχείρισης του ορυκτού πλούτου της Κύπρου και της παρακολούθησης και διάχυσης μετεωρολογικών δεδομένων στο κοινό, περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- Εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την Αποκατάσταση των Χώρων των Εγκαταλειμμένων Μεταλλείων.
- Επικαιροποίηση του Σχεδιασμού για την Αειφόρο Μεταλλευτική και Λατομική Ανάπτυξη, ώστε να καλύπτει την περίοδο μέχρι και το 2050.

- Ολοκλήρωση των μικροζωνικών μελετών στις αστικές περιοχές της Κύπρου, ώστε να μπορούν να σχεδιάζονται ασφαλείς οικοδομές και υποδομές, με το χαμηλότερο δυνατό κόστος.
- Εφαρμογή του μνημονίου συνεργασίας με τον Οργανισμό της Συνθήκης για την Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών, του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.
- Αναβάθμιση του μετεωρολογικού εξοπλισμού στους αερολιμένες της Κύπρου για υποστήριξη της αεροναυσιπλοΐας.

7. Κύρια Χαρακτηριστικά του Προϋπολογισμού του ΥΓΑΑΠ για το 2020

Ο Προϋπολογισμός του ΥΓΑΑΠ για το 2020 διαμορφώθηκε λαμβάνοντας υπόψη τη γενικότερη δημοσιονομική πολιτική του κράτους και με τρόπο που να υποστηρίζει την υλοποίηση των δράσεων που παρουσιάστηκαν στους πιο πάνω Πυλώνες Πολιτικής. Ο Προϋπολογισμός του Υπουργείου για το έτος **2020**, περιλαμβανομένων των Τμημάτων και Υπηρεσιών που υπάγονται σ' αυτό, ανέρχεται στα **€268,5εκ.**, σε σύγκριση με €240,7εκ. το 2019. Παρουσιάζει, δηλαδή, **αύξηση κατά €27,8εκ. ή 12%** σε σύγκριση με το 2019.

Οι **Τακτικές Δαπάνες** για το έτος 2020 ανέρχονται σε **€213,7εκ.** σε σύγκριση με €191εκ. για το 2019, παρουσιάζοντας **αύξηση κατά €22,7εκ. ή 12%**. Αντίστοιχα, οι **Αναπτυξιακές Δαπάνες** για το έτος 2020 ανέρχονται σε **€54,8εκ.**, σε σύγκριση με €49,8εκ. για το 2019, παρουσιάζοντας έτσι **αύξηση κατά €5,1 εκ. ή 10%**.

Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης των Τακτικών Δαπανών για το 2020, οφείλεται, κυρίως, στη μεταφορά στον Προϋπολογισμό του ΥΓΑΑΠ του κονδυλίου της Χορηγίας στον Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών (ποσό €11,0εκ. για το 2020), η οποία μέχρι το 2019 περιλαμβάνεται στον Προϋπολογισμό της Διοίκησης του Υπουργείου Οικονομικών καθώς και στην αύξηση δαπανών που αφορούν στη μισθοδοσία προσωπικού κατά €8,0εκ.. Αντίστοιχα, η αύξηση των Αναπτυξιακών Δαπανών για το 2020, οφείλεται, κυρίως, στην συμπερίληψη πρόνοιας ύψους €2,3εκ., για την αγορά σφυρογεωτρήπανου από το Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης.

Περαιτέρω, αναφέρεται ότι, από το σύνολο των δαπανών για το 2020, το οποίο ως αναφέρεται πιο πάνω προϋπολογίζεται στα €268,5εκ., ποσοστό 20% αφορά σε αναπτυξιακές δαπάνες, ποσοστό 42% αφορά στη μισθοδοσία και επιδόματα του προσωπικού, ποσοστό 30% σε διάφορες λειτουργικές δαπάνες και ποσοστό 8% σε συνεισφορές, χορηγίες και αποζημιώσεις.

Επισημαίνεται ότι στα πιο πάνω ποσά δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες που αφορούν στα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, οι οποίες περιλαμβάνονται σε συγκεντρωτικό κονδύλι της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (Γ.Δ. ΕΠΣΑ) και παραχωρούνται στα αρμόδια Τμήματα κατά τη διάρκεια έκαστου οικονομικού έτους. Συγκεκριμένα, η αρχική εισήγηση αφορούσε σε ποσό περίπου €71 εκ. και περιελάμβανε συγχρηματοδοτούμενα έργα με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας. Σε αυτά τα συγχρηματοδοτούμενα έργα, περιλαμβάνονται μεγάλα έργα του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων, του Τμήματος Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών καθώς και του Τμήματος Περιβάλλοντος. Σημειώνεται ότι το τελικό ποσό που έχει τελικά συμπεριληφθεί από τη Γ.Δ. ΕΠΣΑ για το ΥΓΑΑΠ και παρουσιάζεται στο Παράρτημα 2Γ του προϋπολογισμού για το 2020-2022 είναι περί τα **€30,5 εκ.**, ανεβάζοντας έτσι τον προϋπολογισμό του ΥΓΑΑΠ σε **€298.9 εκ.** σε σύγκριση με το ολικό ποσό των €292,2 εκ. για το 2019. Παρουσιάζεται δηλαδή μια αύξηση των **€6,7 εκ.** ή **3%** σε σχέση με το αντίστοιχο εγκεκριμένο περσινό ολικό ποσό.

Τα έσοδα του Υπουργείου για το έτος 2020 προϋπολογίζονται σε **€134,2 εκ.**, σε σύγκριση με €112 εκ. το 2019, παρουσιάζοντας **αύξηση κατά €22,2 εκ. περίπου ή 20%**. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αναμενόμενη αύξηση των εσόδων από τη δημοπράτηση δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου και από την πώληση νερού ύδρευσης από Κυβερνητικά Υδατικά Έργα.

Όσον αφορά στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (**ΜΔΠ**) **2020-2022**, σημειώνεται ότι ο προϋπολογισμός του ΥΓΑΑΠ συμπεριλαμβανομένων των πιστώσεων που παραχωρούνται από τη Γ.Σ. ΕΠΣΑ στο έκαστο έτος, ανέρχεται σε **€298.9 εκ. για το 2020**, σημειώνοντας **αύξηση κατά 3%** σε σχέση με το 2019, σε **€322,5 εκ. για το 2021**, σημειώνοντας **αύξησης κατά 8%** σε σχέση με το 2020 και σε **€341,1 εκ. για το 2022**, σημειώνοντας **αύξηση κατά 6%** σε σχέση με το 2021.

Σε ό,τι αφορά στην υλοποίηση του Προϋπολογισμού του ΥΓΑΑΠ για το τρέχον έτος και αφού προστεθούν σε αυτόν όλες οι δεσμεύσεις καθώς και οι τακτικές δαπάνες μέχρι το τέλος του έτους, αναφέρεται ότι θα ξεπεράσει το **82%** του συνολικού εγκεκριμένου προϋπολογισμού για το 2019. Αναφέρεται ότι κατά το 2018, η συνολική υλοποίηση είχε αγγίξει το 85% του εγκεκριμένου προϋπολογισμού.

Τέλος, αναφέρεται ότι ο αναπτυξιακός χαρακτήρας των δραστηριοτήτων του ΥΓΑΑΠ διαφαίνεται μέσα από μια σειρά από αναπτυξιακά έργα σε όλες τις Επαρχίες, για τα οποία συμπεριλαμβάνονται ποσά στον προϋπολογισμό του 2020. Κάποια από αυτά, τα οποία περιλαμβάνονται και στο Πρόγραμμα Διακυβέρνησης, παρουσιάζονται στο παρόν Σημείωμα ως **Παράρτημα Ι**. Επίσης και χωρίς να γίνει ξεχωριστή αναφορά στα Τμήματα του Υπουργείου, σημειώνεται ότι η αναπτυξιακή πορεία όλου του Υπουργείου αντικατοπτρίζεται και στα Τμηματά του, τα οποία παρουσιάζουν κατά κόρον μια αύξηση στις αναπτυξιακές τους δαπάνες.

Κατάλογος με αναπτυξιακά έργα που περιλαμβάνονται στον Προϋπολογισμό του ΥΓΑΑΠ για το 2020 και περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Διακυβέρνησης

Επαρχία Λευκωσίας

- Ανέγερση υποδομών για τη χρήση ανακυκλωμένου νερού στη Δυτική Λευκωσία (Φάση Α΄) (ΤΑΥ)
- Μεταφορά νερού από τη μονάδα αφαλάτωσης Βασιλικού (ΤΑΥ)
- Έργο Αποκατάστασης 23 Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) Λευκωσίας (ΕΠΣΑ)
- Αποχετευτικό σύστημα του συμπλέγματος Σολέας (ΤΑΥ/ΕΠΣΑ)
- Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων Σολέας (ΤΑΥ)
- Κατασκευή νέου αντλιοστασίου στην Τερσεφάνου (ΤΑΥ)
- Έργο χρήσης ανακυκλωμένου νερού Βαθιάς Γωνιάς στην Ανατολική Λευκωσία (ΤΑΥ)
- Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων στο Απλίκι (ΤΑΥ)
- Πρόγραμμα της «Αναπτυξιακής Εταιρείας Κοινοτήτων Περιοχής Τροόδους», ως Τοπική Ομάδα Δράσης, για υλοποίηση της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της περιοχής του Τροόδους (ΠΑΑ/ΚΟΑΠ)
- Κατασκευή τροχιόδρομου - διαύλου στη περιοχή Μάμμαρι-Κοκκινότριμιθιά (Τμήμα Δασών)
- Κατασκευή αγωγού μεταφοράς νερού άρδευσης από το φράγμα Κλήρου στις Κοινότητες Ακακίου, Μενόικου και Αυλώνας
- Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων για αντιμετώπιση χρονίζοντων προβλημάτων στο Δήμο Έγκωμης
- Πρόγραμμα πρόληψης, μείωσης, χωριστής συλλογής και αξιοποίησης οικιακών και παρόμοιου τύπου αποβλήτων σε Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Επαρχία Λεμεσού

- Αποκατάσταση 44 Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) Επαρχίας Λεμεσού (ΕΠΣΑ)
- Κατασκευή Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων Δυτικής Λεμεσού (Συμβούλιο Αποχετεύσεως / ΕΠΣΑ)
- Έργο χρήσης ανακυκλωμένου νερού Λεμεσού - Σταθμός Επεξεργασίας Λυμάτων Δυτικής Λεμεσού (ΤΑΥ)

- Κατασκευή Αποχετευτικού Συστήματος Πύργου – Παρεκκλησιάς (Συμβούλιο Αποχετεύσεως / ΕΠΣΑ)
- Κατασκευή Σταθμών Επεξεργασίας Λυμάτων και συναφών αποχετευτικών έργων στις Κοινότητες Αγίου Ιωάννη Αγρού και Αρακαπά (ΤΑΥ)
- Έργο μείωσης στερεών δημοτικών αποβλήτων παραλιακών ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων συναφών χώρων (ΕΠΣΑ)
- Δημιουργία 2 νέων και εμπλουτισμός 5 υφιστάμενων Τεχνητών Υφάλων (Τμήμα Δημοσίων Έργων)
- Δημιουργία Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κοιτανίου (ΚΟΑΠ)
- Μετακίνηση κτηνοτροφικών μονάδων στα Κάτω Πολεμίδια
- Έγκριση προγράμματος της «Αναπτυξιακής Εταιρείας Κοινοτήτων Περιοχής Τροόδους», ως Τοπική Ομάδα Δράσης, για την υλοποίηση της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της περιοχής του Τροόδους, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας LEADER, του ΠΑΑ
- Έγκριση δύο ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων της «Αναπτυξιακής Εταιρείας Επαρχίας Λεμεσού - πρόγραμμα LEADER για αγροτικές περιοχές και πρόγραμμα Θάλασσα για Αλιευτικές

Επαρχία Πάφου

- Δημιουργία μόνιμης Μονάδας Αφαλάτωσης (ΤΑΥ)
- Αντικατάσταση-αναβάθμιση του κεντρικού αγωγού μεταφοράς νερού χαμηλών χωριών Πάφου (ΤΑΥ)
- Αναβάθμιση υδρευτικών δικτύων Κοινοτήτων Λεμόνας, Κονιών, Τάλας, Νέων Δημμάτων, Τραχυπέδουλας, Νέου Χωριού, Γιαλιάς και Σταυροκόννου (ΤΑΥ)
- Αναβάθμιση υδρευτικών δικτύων Κοινοτήτων Μεσόγης, Έμπας, Χολετριών, Περιστερώνας (ΤΑΥ)
- Έργο μείωσης στερεών αποβλήτων παραλιακών ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων συναφών χώρων (ΕΠΣΑ)
- Έργα για Προστασία και Ανάδειξη της περιοχής του Ακάμα στο πλαίσιο του σχεδίου διαχείρισης της περιοχής του Δικτύου NATURA 2000 «Χερσόνησος Ακάμα» (ΤΠ/ΕΠΣΑ)
- Εφαρμογή του Σχεδίου για την Αειφορική Διαχείριση του Εθνικού Δασικού Πάρκου Ακάμα
- Δημιουργία 2 νέων και εμπλουτισμός 5 υφιστάμενων Τεχνητών Υφάλων (ΤΑΘΕ/ΤΔΕ)
- Δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου Εκπαίδευσης Αγροτικών Επαγγελματιών στην Κοίλη (ΠΑΑ/ΚΟΑΠ)

- Κέντρο Ενημέρωσης Περιηγητών για στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος στην Τραχυπέδουλα (ΠΑΑ/ΚΟΑΠ)
- Έγκριση δύο ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων της «Αναπτυξιακής Εταιρείας Πάφου - Αφροδίτης». Πρόγραμμα LEADER για αγροτικές περιοχές και Πρόγραμμα Θάλασσα για αλιευτικές περιοχές

Επαρχία Λάρνακας

- Κατασκευή Αντιπλημμυρικών Φραγμάτων Αραδίππου (ΤΑΥ/ΕΠΣΑ)
- Κατασκευή του Αρδευτικού Δικτύου της περιοχής Αναδασμού Αραδίππου και διασύνδεσης με τον Νότιο Αγωγό – Φάση Α (ΤΑΥ)
- Κατασκευής του φράγματος χειμερινής αποθήκευσης στην Τερσεφάνου (ΤΑΥ/ΕΠΣΑ)
- Κατασκευή νέου Αντλιοστασίου Τερσεφάνου (ΤΑΥ)
- Πρόγραμμα Μείωσης Στερεών Δημοτικών Αποβλήτων Παραλιακών Ξενοδοχειακών Μονάδων και Άλλων Συναφών Χώρων – Φάση Α (ΤΠ/ΕΠΣΑ)
- Έργο βελτίωσης του Αλιευτικού Καταφυγίου Λάρνακας (ΤΑΘΕ/ΤΔΕ – έναρξη 2019 ή 2020)
- Δημιουργία 2 νέων και εμπλουτισμός 5 υφιστάμενων Τεχνητών Υφάλων (ΤΑΘΕ/ΤΔΕ)
- Υδατοπρομήθεια Οδού - Κατασκευή Υδατοδεξαμενής και τμήματος δικτύου για κάλυψη περιοχών εντός ορίου υδατοπρομήθειας
- Αναβάθμιση υδρευτικού δικτύου στον Ψευδά

Επαρχία Αμμοχώστου

- Δημιουργία 2 νέων και εμπλουτισμός 5 υφιστάμενων Τεχνητών Υφάλων (ΤΑΘΕ/ΤΔΕ)
- Ικανοποίηση υδρευτικών αναγκών και βελτίωση της αξιοπιστίας του συστήματος παροχής πόσιμου νερού (έργο «Κοκκινόκρεμμος») για το Παραλίμνι, Αγία Νάπα, Δερύνεια και Σωτήρα (ΤΑΥ)
- Εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών καταγραφής και διαχείρισης αρδευτικών δικτύων, έργα νοτίου αγωγού, που αφορά την ορθολογιστική διαχείριση για εξοικονόμηση πόρων και ενέργειας (ΤΑΥ)
- Μελέτη και κατασκευή του Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων Άχνας (ΥΓΑΑΠ/ΕΠΣΑ)
- Ευρωπαϊκό χρηματοδοτικό πρόγραμμα της «Αναπτυξιακής Εταιρείας Επαρχιών Λάρνακας – Αμμοχώστου» για ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών (ΤΑΘΕ/ΕΠΣΑ)
- Ανάπλαση του Αλιευτικού Καταφυγίου στον ποταμό Λιοπετρίου (ΤΑΘΕ/ΤΠ&Ο)
- Ευρωπαϊκό Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα της «Αναπτυξιακής Εταιρείας Επαρχιών Λάρνακας–Αμμοχώστου για αγροτικές περιοχές - LEADER (ΟΤΔ).